

Włodzimierz Bolecki

Modalności modernizmu. Studia, analizy, interpretacje.

SPIS TREŚCI

Od autora

Studia

KILKA UWAG O PERIODYZACJI LITERATURY POLSKIEJ (WSTĘP)

Dotychczasowa periodyzacja literatury polskiej XX wieku,
 Młoda Polska (1890–1918)
 Dwudziestolecie międzywojenne lub II Rzeczpospolita (1919–1939)
 II wojna światowa (1939–1945)
 Polska Rzeczpospolita Ludowa (PRL: 1945–1989)
 III Rzeczpospolita (od 1990 r.)
 Konsekwencje dotychczasowej periodyzacji historii literatury polskiej
 XX wieku
 Nurty i okresy
 Literatura emigracyjna a modernizm
 Emigracja w historii literatury polskiej XX wieku
 Cezura 1956
 Dwa modernizmy
 Modernizm a literatura emigracyjna
 Rzut oka na literaturę polską XX wieku

MODERNIZM W LITERATURZE POLSKIEJ XX WIEKU – REKONESANS

Modernizm i tradycje nowoczesności
 Koncepcje modernizmu w Polsce – wybrane zagadnienia
 „Modernizm polski” Kazimierza Wyki
 Koncepcja „modernizmu” Jana Józefa Lipskiego
 „Modernizm bez właściwości”
 Modernizm (1890–1918) – Współczesność (od 1918 -)
 Krytyka artystyczna i historia sztuki
 Kłopot z terminem
 Modernizm w Polsce: historia i historyczność
 Kłopot z przedmiotem
 Dominanty modernizmu w literaturze polskiej
 Periodyzacja
 Prolegomena do wstępnego zarysu szkicu

IMPRESJONIZM W PROZIE POLSKIEGO MODERNIZMU (WSTĘP)

PRINCIPIUM INDIVIDUATIONIS. MOTYWY NIETZSCHEAŃSKIE W TWÓRCZOŚCI

BRUNONA SCHULZA

TEKSTY I GŁOSY. Z ZAGADNIENÍ POETYKI MODERNIZMU

OD POSTMODERNIZMU DO MODERNIZMU (ALEKSANDER WAT – INNE DOŚWIADCZENIE)

**MODALNOŚĆ. LITERATUROZNAWSTWO I KOGNITYWIZM
(REKONESANS)**

Tezy

Modalność jako problem poetyki historycznej

NURTY MODERNISTYCZNE (WYKŁADY)

Rewolucja naukowa na początku XX wieku (wstęp)

Nurty modernistyczne w Polsce

Parnasizm

Dekadentyzm

Ekspresjonizm

Estetyka ekspresjonizmu

Poetyka ekspresjonistyczna

Ekspresjonizm 1918

Polemiki. Przybyszewski – Strindberg – Irzykowski

„Punkt dojścia”

Ekspresjonizm a formizm

Ekspresjonizm po 1939 r.

Symbolizm

Futuryzm

Futuryzm jako kontrkultura

Futuryzm polski jako sztuka przyszłości

Futurystyczna koncepcja nowoczesności

Futuryzm a ekspresjonizm

Futuryzm i dadaizm

Futuryzm a formizm

Futuryzm a surrealizm

Stosunek do futuryzmu

Paradoksy polskiego futuryzmu

Awangarda

Awangarda Krakowska
 Awangarda a konstruktywizm
 Awangarda a surrealizm
 Paradoksy awangardy w Polsce
 Idea awangardyzmu

Neoklasycyzm

Katastrofizm

DWA MODERNISTYCZNE MOTYWY

Miasto
 Mit

LITERACKIE DIAGNOZY MODERNIZMU

Wstęp

- Dygresje na temat
- Naturalizm
- Recepcja literatury zachodniej
- Podmiotowość w narracji
- Powieść-poemat
- Powieść nowoczesna – koncepcja Anieli Gruszeckiej
- Lata dwudzieste i trzydzieste. Różnice
- Wyznaczniki prozy wczesnego modernizmu
- „Kierująca inteligencja”
- Powieść „jednej sprawy”
- „Metoda mityczna”
- Realizm jako konwencja
- Realizm *versus* poetyckość
- Krytyka społecznych stereotypów w języku
- „Prywatna” symbolika
- Inne wyznaczniki
- Destrukcje mimetycznej reprezentacji rzeczywistości: Schulz i Gombrowicz

ANALIZY I INTERPRETACJE

ODKRYWANIE NIEŚWIADOMOŚCI

Mistyczne mare tenebrarum (Stanisław Przybyszewski)

Prekursor literatury nowoczesnej

Metaliteratura wczesnego modernizmu

(*Paluba* Karola Irzykowskiego, 1903)

Werbalizacja nieświadomości
Projekt nowej psychologii
Metafikcja i metanarracja
Paluba (1903) a *Ferdydurke* (1937)

CZAS I PRZYPADEK

Autotematyzm według Ferdynanda Goetla

(*Z dnia na dzień*, 1926)

Czas, przypadek i metafizyka moralności

(*Straszny czwartek w domu pastora K.L. Konińskiego*)

Od Strinberga do happeningu
Lata dwudzieste
Fabuła
Metafikcja
Narracja: kronika równoczesności
Kompozycja: znaczenia dodane i symbolika
Konińskiego uzasadnienie „metafizyki moralności”
Warianty modernizmu

FUNKCJE PAMIĘCI

Pamięć – czas – świadomość

(*Panny z Wilka* Jarosława Iwaszkiewicza, 1932)

Pamięć – „choroba na śmierć” – świadomość

(*Niecierpliw* Zofii Nalkowskiej, 1939)

INNE NOWOCZESNOŚCI

Ludobójstwo i początki prozy nowoczesnej (*Choucas Zofii Nałkowskiej, 1925–1927*)

Choucas – polska wersja *Czarodziejskiej góry*
Nowoczesna poetyka
Powieść – dziennik - szkic
Nacjonalizm i kolonializm
„Jeden naród nie powinien uciskać drugiego”
Różnica – inność – wrażliwość nowoczesna

Czy Witkacy był antysemitą? (*Pożegnanie jesieni, 1926*)

Fragment większej całości
„Żydówka” – „Żydóweczka” – „Żydowa” – „Żydowica”
„Mówię o `Polakach jako Polak...”

Proza historyczna dojrzałego modernizmu (*Opowieści biograficzne Wacława Berenta, 1934–1939*)

Dokument i biografia
Modernizacja – temat modernistów
Historiografia jako pisarstwo
Poetyka modernistycznej biografii
Modernizacja i wielokulturowość
Zapominanie i bezimiennność
Od dekadentyzmu do modernizacji
Polemika z nacjonalizmem
Modernistyczny katastrofizm
Proza historyczna dojrzałego modernizmu

Nowoczesność Mackiewicza

Od stereotypów do mitów nacjonalistycznych
Przeciw nacjonalizmom
Patriotyzm pejzażu
Idea krajowa
Rozrachunek z wiekiem XX
Mackiewiczowski postkolonializm

Antynowoczesna nowoczesność (*Ferdydurke Witolda Gombrowicza, 1937/1938*)

W opresji formy
Młodość – mit kultury nowoczesnej
Dyskursy dominacji: rodzina, struktury społeczne
Człowiek uwięziony w sobie
Naśladowanie. Mechanizm formy
Rzeczywistość językowa
Modernistyczna aforystyka
Narracja autorska

Mackiewicz – Gombrowicz**Mityzacja rzeczywistości: koncepcja literatury Brunona Schulza****Modernistyczne inicjacje. *Casus* Czesława Miłosza**

Konsekwencje stalinizmu
(*Zniewolony umysł*, 1935)

Pustka
Absurd
Konieczność
Sukces

Księga buntowników
(*Dolina Issy*, 1955)

Poetyka
Realizm
Świat symboliczny
Ukryta autobiografia
Powieść o inicjacji

ANEKS

Postkolonializm i modernizm, s.485

Wisława Szymborska i modernizm, s.497

Doświadczenie i modernizm, s.511

Od groteski antycznej do modernistycznej

- **Kłopoty definicyjne**
- **Termin**
- **Hybrydy**
- **Motywy**
- **Hiperbola – Karykatura – Monstra**
- **Gotycyzm**
- **Groteska w XX w.**
- **Groteski wczesnego modernizmu (Młoda Polska)**
- **Groteska mitologiczna**
- **Groteska średniowieczna**
- **Motywy komedii dell'arte**

- **Groteska fantastyczna**
- **Konwencje powtórzone i konwencje naruszone**
- **Felicjan Faleński**
- **Jan Lemański**
- **Adolf Nowaczyński**
- **Roman Jaworski**
- **Resumé (wczesny modernizm)**
- **Zapomniany język (groteska i awangarda)**
- **Szulz – Leśmian – Gombrowicz (i inni)**
- **Jaworski – Witkacy**
- **Aleksander Wat**
- **Groteski późnego modernizmu (wstęp)**

Bibliografia

Nota bibliograficzna

Synopsis

Indeks nazwisk